מגנזי המלך

פרשת אמור תשפ"ב לפ"ק
| גליון מ"ד |

עובדות מוכיחין, שסיפר רבינו בנועם
שיחין, בסעודתא דחקל תפיחין

סיפורי קודש שסיפר כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א על

הגה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב זי"ע

יומא דהילולא קדישא י"ט אייר

ביים רבי'ן ר' מענדעלע פון רימאנוב איז געווען א גרויסער פחד.

ס'איז דא די באקאנטע תשובה אין תשובות מראה יחזקאל (בשו"ת סי' ק"ד) [ובו כותב מגדולתו של הרה"ק הרבי ר' מענדעלע מרימאנוב],[1] ער [השואל] פרעגט אים דארט, אויב ער קען איבער זאגן עפעס א דבר תורה,[2] שרייבט ער אים א בריוו, און ער רעכנט אויס די וואס זיצן דארט,[3] און ער לייגט אים אראפ ווי אזוי מ'זיצט דארט מיט אזא דרך ארץ, מ'טרויעט זיך נישט, 'יושבין שלא מסומכין' ביים סדר האט זיך קיינער נישט אנגעלאנט,[4] און ער שרייבט אים ווייטער 'פאר וועמען איז עס א נפקא מינה, צי דו וועסט יא קומען צי נישט'.[5]

בכלל איז דער רבי ר' מענדעלע געווען זייער א שטרענגער רבי, ער איז געווען זייער שארף און ס'איז געווען דבריו נשמעים מתוך פחד.

דער רבי ר' מענדעלע האט ארויס געגעבן א באפעל אז אלע דערפער מוז מען זיך ארויס ציהען, ס'איז נישט נאר אינטערסאנט אז ער האט געהייסן, נאר אז מ'האט געפאלגט...

*

ביים רבי ר' אלימלך איז געווען דארט א בעקיטשע אין פאהר צימער, מ'האט נישט געקענט אריינגיין אין צימער פונעם רבי ר' אלימלך מיט א בגד פון צמר, מ'האט נישט געקענט אריינגיין אין צימער אזוי, מ'האט געמוזט אנטוהן א בעקיטשע.[6] דאס איז די בעקיטשע וואס מ'גייט שבת. און ווען דער רבי ר' מענדעלע איז אהיגעקומען און ער איז יא אריין. ס'האט זיי געאהרט, ווייל ער איז אריין געגאנגען ער האט נישט געפרעגט קיינעם, ס'האט

---

1 המכתב הנ"ל ידוע במעלת החסידות, אגרת שכתב הגה"ק בעל מראה יחזקאל ז"ל בהיותו אברך בן כ"ב שנים בלינסק, אחר שהגיע השמועה ל'בילין' עיר מולדתו של המראה יחזקאל שנתקרב לעדת החסידים, וחכמי העיר לא ראו בעין יפה את דרכו החדשה, ואף א' מחכמיו הרב ר' שלמה פילין ז"ל גמר בלבו לפנות אליו בדברי כיבושין להניאו מדרכו זו.

באגרת ארוכה העלה טענות וקושיות שונות אודות דרך החסידות, והרהיב עוז לבקש מהמראה יחזקאל שיואיל נא להראותו מחידושי תורתו של רבו הרה"ק מרימנוב ז"ל, וגם שלח לו כמה קשיות, והבטיח לו שבאם ימצא החידו"ת חן בעיניו וגם יוכל רבו לתרץ קושיותיו אז יבחן אצלו שאין חכם וקדוש כמוהו ויספר תהילתו בקהל רב הסרים למשמעתו. ר' שלמה שלח האגרת הלז ביד אביו של המראה יחזקאל שהוא בעצמו ג"כ תהה על דרך בנו.

המראה יחזקאל השיב להם כיד ה' הטובה עליו, באגרת קודש שמעיד בעצמו שכתב ביראת ה' כל היום, אגרת זו נעשתה בעולם החסידות מפתח יסודי לדרך החסידות, צדיקי הדורות התייחסו אלי' בחרדת קודש נשגבה, וכבר נודע את אשר העיד הגאון רבי דוד יצחק קויפטייל ז"ל מו"ץ דק"ק ביסטריץ, שפע"א בא ביום ל"ד בעומר יומדה"ל של הרה"ק מרימנוב ז"ל בהיכל קדשו של מרן הגה"ק הדברי חיים ז"ל, ומצאו יושב על כסאו וספר מראה יחזקאל פתוח לפניו, ועיניו זלגו דמעות והי' מעיין בתשובה הנ"ל.

עי' בתולדות המראה יחזקאל שבראש ספר 'דרך יבחר', לבנו הגה"צ מוה"ר חיים בצלאל פאנעט מטאשנאד: "תא חזי גודל ערך תשובה זו ותועלתה, הלא הרה"ג מו"ה דוד יצחק נ"י, מורה הוראה דק"ק ביסטריץ סיפר, שפעם אחת בא ביום ל"ד בעומר בהיכל קדשו של הגאון וצדיק מצאנו בעל המחבר שו"ת דברי חיים, ומצאו יושב על כסאו וספר מראה יחזקאל היה פתוח לפניו ועיניו זולגות דמעות, והי' מעיין בתשובה הנ"ל, והיום ההוא יום היא"צ של הצדיק מוהר"ם מרימאנוב זי"ע" [יש שכתבו שעל פי חשבון היה זה בשנת תרל"ה, שבשנה זו יצא לאור תשו' המראה יחזקאל, ובשנת תרל"ו ביום ל"ד בעומר כבר לא היה הד"ח בעולם, אמנם יש שכתבו שתשובה זו כבר היתה נפוצה בקונטרסים לפני זה].

2 וז"ל בתחילת המכתב: "והעתיר דבריו עלי, על אודות רבינו הגדול המקום יהא בעזרו, ורצונו שאשלח לו החידושי תורה ששמעתי מפיו הקדוש, וגם שיתרץ לו אותן הקושיות, ואז יבחן אצלו שאין חכם וקדוש כמוהו" - ועי"ש שכתב עוד: "ראשית דברו שאול שאל לשלוח לו חידושי תורה אשר רוח ה' דיבר ברבינו הקדוש, למען ידע כי קדוש הוא לאדונינו", עי"ש.

3 וז"ל: "ובמשך הזמן היותי אצלו, היו שם כמה רבנים וגדולי ארץ קצתם אני מכיר, ה"ה הרב הישיש הגאבד"ק האלשין, והגאבד"ק לאנצוט, והרב הגאבד"ק דוקלא, והגאבד"ק זבארוב, והרב המורה דק"ק הומנא, עם הנגיד ר' משה הומנער, והרב האלקי הגדול מו"ה קלמיש לאנדציטער...".

4 עי"ש במכתבו וז"ל: "והיה כל מבקש ה' אשר נפשו איותה באמת ובתמים לעבוד עבודת הקודש לפחוד אל ה' ואל טובו לדעת את המעשה אשר ייטב בעיניו, יבא לחצרות קדשו... כולם אנשים גבורי כח עושי דברו עומדים לפניו באימה וביראה, יושבין שלא מסומכין אף בלילות של פסח לא ערב אחד לנפשו לאכול ולשתות בהסיבה", עכ"ל.

5 וז"ל עוד שם: "אנכי לא כן אדמה, וכי לממונכם הוא צריך או לכבודכם, מה יתרון לו ולכם אם תחזיקהו לקדוש או להיפוך", עי"ש.

6 עי' בס' אהל אלימלך (אות קע"א) שהרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע לא הניח לבא אצלו איש מלובש בבגדי צמר, וז"ל: שמחמת רוב הבאים והמשכימים לפתחו ממקומות שונים המלובשים בבגדי צמר ובכובעים שאינם מיוחדים לאחינו בנ"י שגם כן הקפיד עליהם, היה תמיד מונח מלבוש מיוחד וכובע בבית החיצון וכל אחד ואחד שרצה לכנוס אל הקודש פנימה הוכרח ללבשם עד צאתו מן הקודש.

כל הזכויות שמורות ©

זיי זייער געאהרט, די וואס זענען געווען אינדרויסן האבן אכטונג געגעבן אויף דעם. האט ער געזאגט, 'לאז אפ ס'שפריצן פונקען פייער פון אים'...[7]

*

אלע מלבושים וואס אונז גיי מיר די חסידישע מלבושים דאס איז פון רבי ר' מענדעלע, אלע אונזערע בגדים אפילו וואס א בעקיטשע איז לאנג, א לאנגע רעקל, רעכטס אויף לינקס, אלע אזעלכע זאכן, ער איז זייער שארף געווען אויף דעם.[8]

---

7 עיי"ש בס' אוהל אלימלך שמביא שכשהגיע הרבי ר' מענדלי מפריסטיק ומרימנוב בפעם ראשונה ללייזענסק, ויען שהי' מגורו באונגארין הי' מלובש בבגדי צמר, ולא ידע מהפקודה ללבוש המלבוש המיוחד ונכנס לחדר הקודש פנימה להרר"א במלבושיו, והרה"ק מהרר"א לא הקפיד עליו אדרבה קבלהו בספ"י והושיבהו אצלו בחיבה נפלאה ושמח עמו עד מאוד, בין כך ובין כך נתוודע להמשמשים שאיש זר נכנס לקודש פנימה בבגדי צמר, ויען כי לא הרהבו עוז בנפשם לכנס כי יראו לנפשם שלא יקפיד עליהם הרבי על שלא השגיחו ע"ז מקודם, ע"כ ספרו זאת לפני בנו הה"ק מה"ר אלעזר, ותיכף הלך בנו לחדר קדשו וראהו יושב אצל אביו, ורמז לו בחשאי שילך עמו החוצה, וכוונתו היה להלבישו כנ"ל, והרגיש אביו הה"ק ברמיזותיו ואמר לו בזה"ל: "לאוי"ש לאוי"ש וואס ווילסטו פון דעם יודעל'י פינקען פייער פליהען איהם פון שטערן" והיה אח"כ מתלמידיו ז"ע.

8 ידוע שהרה"ק הרבי ר' מענדעלע מרימאנוב ז"ל לחם בעוז ותעצומות שלא לשנות זיז כלשהו בענין המלבושים. ומרגלא בפומיה של מרן שליט"א לומר משמיה דהרה"ק הרבי ר' מענדעלע זי"ע שמכל מאדע חדשה מתהווה מחלה חדשה, ואם הולכים בכל ענין אחר המאדעס של הרחוב, וכל מאדע הנמצא ברחוב מכניסין לבתי בני ישראל, אזי ח"ו מכניסין גם הפורעניות לבית ומי האיש אשר לא ירא את דבר ה' מדבריו הקדושים.

וע' בהוספות מוהרצ"א לספר סור מרע ועשה טוב (אות פו) שכותב הרה"ק בעל בני יששכר זי"ע, וז"ל: "הכירנא בימי בחרותי כמה התלבט כבוד אדמו"ר הרב הקדוש מוהרמ"מ זצוק"ל על עניני המלבושים וכמעט שמסר נפשו על הדבר".

וע"ע בס' ילקוט מנחם (עמ' רפ"ד) שמובא מכתבים מהרה"ק מהרמ"מ מרימאנוב ז"ל בענין המלבושים, וז"ל שם בתו"ד: "אמנם זאת יאמינו באמונה שלימה כי בזמינו כל הרעות המעוררים על היהודים רח"ל הוא רק מחמת יצר לב האדם יטהו להנאה ותאוה לילך בחוקות ולבושי העכו"ם אשר נאסר עלינו בתורה ובנביאים ובכתובים בענין שנאמר ובחוקותיהם לא תלכו ומבואר בכל מפרשי התורה כי הפסוק נאמר על המלבושי עכו"ם ובנביאים נאמר בצפני' א' ופקדתי על השרים ועל בני המלך ועל כל הלובשים מלבוש נכרי חוץ שאר פסוקים וספרי הקודש האוסרים עלינו מלבושי עכו"ם ויען כי גבה דרכי העם מדרכי ה' מתקרבים בחוקות העכו"ם ועי"ז אש הקנאה בוער בעכו"ם על עמינו בני ישראל ובפרט על הנשים הלובשים מלבושי פריצות אשר כמעט לא ניכר בין עבריות לישראלית להבדיל".

ועיי"ש עוד במכתב שני ששלח הרה"ק מרימאנוב ז"ל להגאון רבי נתן נטע סג"ל לאנדא ז"ל אבד"ק אושפצין שכתב לו ג"כ כנ"ל: "עוד חדשים מקרוב באו במנהג חדש של עכו"ם שמהפכין ומניחין צד השמאל של הבגדים על צד הימין צו צי קנעפלען, ובזה מגבירין השמאל על הימין בעווה"ר, גם זאת לא טוב הוא. והנה הרבה קהילות קדושת במדינתינו פולין אשר עיניהם ראו הרעות הגדולות אשר צמחו מסיבה הנ"ל, ושמו לבם לעמוד בפרץ ולגדור גדר וסיג אשר לא יראה ולא ימצא שום איש או אשה בחור ובתולה גדולים וקטנים אשר יעלה עליהם ח"ו שום מלבוש הדומה למלבושי עכו"ם... ואם יאבו וישמעו לעצתי ויקבלו עליהם באמת ובלב שלם לבטל הרעות האלו המבוארים לעיל, וגם ברע הנ"ל אשר כל איש ואשה לא ילבשו עוד שום מלבוש אשר בו שמץ מנהו ממנהגי עכו"ם, ושלא להגביר השמאל על הימין... ששון ושמחה ישיגו גם אותם, לא תראו ולא תפחדו ולא יבא מורך בלבבכם, יתן ה' כל הקמים עליכם נופלים לפניכם יסכל עצתם ובערתם הרע מקרביכם ושום רע לא ישלוט בכם...".

ובס' כתבי הקודש (מהגה"ק רבי יענקעלע מפשעווארסק ז"ל - ח"ב מכתב ע"ח) נדפס בשם הרבי ר' מענדעלע ז"ל שעורר שצריכים בני ישראל לילך עם הכיפה משוך כלפי חוץ מתחת כובע העליון, בכדי שגם מאחוריו יהא ניכר עליו שהוא יהודי, עיי"ש.

ועי' בהוספות מוהרצ"א לספר סור מרע ועשה טוב (אות פו) שכותב הרה"ק בעל בני יששכר זי"ע, וז"ל: "הכירנא בימי בחרותי כמה התלבט כבוד אדמו"ר הרב הקדוש מוהרמ"מ זצוק"ל על עניני המלבושים וכמעט שמסר נפשו על הדבר".

וע"ע שם בחידושי תורה לפר' מסעי, (עמ' קפ"ו, ד"ה דבר אל בני"י) שג"כ מאריך בענין זה, ומפרש שם הפסוק 'כי אתם עוברים את הירדן אל ארץ כנען', עיי"ש באריכות.

ובס' כתבי הקודש (מהגה"ק רבי יענקעלע מפשעווארסק ז"ל - ח"ב מכתב ע"ח) נדפס בשם הרבי ר' מענדעלע ז"ל שעורר שצריכים בני ישראל לילך עם הכיפה משוך כלפי חוץ מתחת כובע העליון, בכדי שגם מאחוריו יהא ניכר עליו שהוא יהודי, עיי"ש.

עוד מובא בילקוט מנחם (מכתב א') מכתב ששלח הרה"ק מרימאנוב זי"ע אל הרה"ק מקאלוב זי"ע "...וכשאני מוכיח את כל הבא אלי ממדינת הגר לעשות להם הד' כנפות כהלכתה, אז מענה בפיהם כשיהיו ארוכים כשיעור המבואר בשו"ע אז יהי' להם בושה וחרפה ללכת לפני האדונים המושלים. אוי לאותה בושה וכלימה שניבוש במצות בוראינו, ולא ניתן כבוד לאלהי עולם ית' אדון כל הארץ, אדרבה הדבר הוא להיפך, בהקיימם מצוה זו כהלכתה ישאו חן וחסד בעיני המושלים, עכל"ק.

*

די שטרענגקייט איז געווען עד כדי כך, אויף דעם טאקע לא הודו לו חבריו, נישט אלע צדיקי דורו האבן מסכים געווען.

אמאל איז דער רבי ר' מענדעלע געווען אין לובלין, און זיי האבן צוזאמען געפירט טיש. אזוי ווי ביים חוזה איז געווען אינגאנצן אנדערש, מ'האט געערעדט און ס'איז געווען א גרודער, און ביים רבי ר' מענדעלע איז געווען א פחד, און דער עולם איז געווען צוגעוואוינט ס'זאל זיין א גרודער, און פאר'ן רבי ר' מענדעלע האט עס געשטערט אין זיין עבודה, האט ער געגעבן א קלאפ אויפן טיש 'דרך ארץ, דרך ארץ קדמה לתורה', איז געווען אזא פחד, אז דער עולם איז פארגליווערט געווארן, און מ'האט זיך נישט דערוואגט א ריר צוטוהן. דער רבי פון לובלין האט דאס צוגעזעהן, און אים האט דאס געארטן, ער האט דאך געהאט די עבודת ה' מיט שמחה,[9] האט ער זיך געגעבן א רוף אן, 'אחד פון די מ"ח דברים שהתורה נקנית בהן איז במיעוט דרך ארץ', איז געווארן צוריק... ביי שלש סעודות האבן זיי שוין נישט געפירט צוזאמען.

*

דער ייטב לב (ריש פ' בא) ברענגט אז דער רבי ר' מענדעלע האט שטארק מקפיד געווען, אז מ'הייבט אן צו לערנען מיט א קינד אל"ף בי"ת, זאל מען לערנען אל"ף בי"ת גימ"ל אזוי, און נישט אַ בַ גַ דַ,[10] איז דער ייטב לב מסביר וואס איז די טעם אז מ'דארף לערנען אזוי, זאגט ער אז

---

9 עיין בס' דברי תורה - מונקאטש (מהדו"ד אות ו) שהרה"ק מלובלין זי"ע אמר להארי' דבי עילאי בענין השנה ראשונה שאחרי הנישואין "צו אונז מעג מען קומען...", ולאחר שחזר לביתו הבין בלבבו התשובה מרבו כי לדבר מצוה מותר גם בשנה הראשונה לנסוע לקבל פני רבו, אמנם עדיין קשה למה אמר 'אלינו' מותר שנראה שדוקא אליו מותר אז, הלא גם שאר הקדושים היה ג"כ נסיעה לדבר מצוה, ואחר כך בבואו לביתו עיין הארי' דבי עילאי בספר החינוך (מצוה תקפב) במצות עשה נקי יהיה לביתו שעה אחת, דפסק שנוהגת בכל מקום ובכל זמן, מכל מקום הרוצה לצאת לדבר מצוה 'או לשמוח עם רעיו' על דעת שישוב לימים מועטים 'בשמחה', מן הדומה שאין בזה ביטול המצוה, עד כאן לשון החינוך.

ולפי זה כבר הבין דברי רבו, דאעל הרבי מלובלין היה מדת 'השמחה' ביותר שהיה משפיע לתלמידיו ושאבו ממנו מים בששון ובשמחה, ומעתה שפיר דייק בקדושת לשונו 'אלינו' בדיוק מותר, כי גם לפי דברי החינוך המחמיר שנוהגת מצוה זו בימינו, וחשב הרבי מלובלין בעונתנותו אם הנסיעה אליו לדבר מצוה תחשב, מ"מ מותר מטעם זה של קנין השמחה, עיי"ש.

10 הנה מנהג ישראל סבא שמלמדין לתינוקות של בית רבן אותיות התורה במילואם, דהיינו אל"ף בי"ת עם שמות הנקודות קמ"ץ אל"ף וכו', ובדורות הקודמים רצו המשכילים לשנות שלא לקרות לתינוק המתחיל האל"ף בי"ת מפורש עם הנקודות,רק אַ בַ גַ כמנהג שאר הלשונות, למען יוכלו ללמוד במהירות ולהבין בנקל את צורת האותיות, אבל גדולי ישראל יצאו כנגדם דחלילה להשוות תורה שלימה שלנו כשיחה בטילה שלהם, דהתורה הקדושה פרשיותיה ותיבותיה וצורות האותיות הנקודות והנגינות הכל ניתנו מתורה מסיני, ובהם סודות עמוקים ורזין עילאין, ומהחיוב שיאמר התינוק הדברים כהווייתם מסיני קמ"ץ אל"ף אָ משום שהאותיות והנקודות חיות הנה.

וידוע מה שכתב בבני יששכר על זה במאמרי חנוכה (חודש כסלו טבת מאמר ג' אות י"ט ד"ה עוד אבאר) וז"ל: ולזה תמצא אותיות שנכתבה בהן תורתינו הינו אותיות אשורית הן המה מולידים, כי באומרך אות א' הנה על כרחך תוליד במאמרך עוד ב' אותיות נמשכים מן אות א' הן המה אותיות ל"ק, וכן אלו האותיות מולידים עוד אחרים עד אין סוף, מה שאין כן לשונות הגוים שמסבירים בהם חכמתם הם אינם מולידים כי אותיותיהם הם א ב ג כידוע. [ועי' עוד מש"כ באגרא דכלה (פ' בראשית דיבור הראשון) ובאגרא דפרקא (עמ' קצ"א, אות ער"ב)].

ועי' עוד בענין זה בתורת חיים (בהקדמתו לפרק חלק), ובשו"ת חבצלת השרון (מהדו"ת סי' י"ב).

כל הזכויות שמורות ©

מ׳לערנט דעם אות אל״ף, זעהט דאס קינד נאר א׳ און ער זאגט נאך א למ״ד מיט א פ״א, איז דער אל״ף די תורה שבכתב, און די למ״ד מיט די פ״א די חלק הנסתר איז די תורה שבעל פה, לערנט מען אויס א קינד צו גלייבן אין תורה שבכתב און אין תורה שבעל פה.

דער רבי ר׳ מענדעלע האט שוין פארפירט קעגן דעם.[11]

11 ידוע שהרה״ק רבי ר׳ מנחם מענדל מרימאנוב זי״ע יצא חוצץ נגד המתחדשים שרצו להנהיג ללמוד עם הילדים אותיות הא״ב כמו בלשונות האומות, והוא ניהל עמהם מלחמת חרמה דחלילה לשנות מדרך הישן מנהג אבותינו ואבות אבותינו מדור דור.

ובבני יששכר (שם) מביא ג׳כ מה ששמע מהרה״ק מהרמ״מ מרימאנוב זצוק״ל לפרש הפסוק (יחזקאל לו כו) והסירותי את לב האבן מבשרכם, שלשונות העמים א ב ג אין מולידין, אבל אותיות לשון הקודש מולידין אותיות עד אין קץ ע״י המילוי, ואיתא בספר יצירה שאות נקרא אבן ותיבה נקרא בית, וז״ש והסירותי את לב האבן מבשרכם אותיות לשונות הגוים שהם אבני״ם שאינם בונים בתים, מה שאין כן אותיותינו הקדושים כל אחת בונה בתים ע״י המילוי אל״ף בי״ת וכיוצא, וזהו שהבטיח הכתוב שבעת הגאולה ישכחו כל הלשונות ולא ידברו עוד בלשונות האומות רק כולם ידברו בלשון הקודש, ואז יכירו כי ה׳ מלך שלשון הקודש מסוגל לזה, עכדה״ק. [וע״ע בס׳ אבות על בנים (עמ״ס אבות, בהקדמה) מה שפי׳ בזה הפסוק (צפני׳ ג, ט) אז אהפוך על עמים שפה ברורה, עיי״ש].

וכמו״כ יצאו שאר גדולי ישראל כנגדם, ע״ בס׳ דרכי הישר והטוב מהרה״ק מהרצ״ה מליסקא זצ״ל (דף כ״ד) שבדרשת ראש השנה האחרונה לימי חייו, הירבה לבקש לבל יתנו בניהם ללמוד אצל מלמדים כאלו שאינם מלמדים האותיות כפי שנהגו בכל הדורות, ואמר שבזמן שהתינוקות של בית רבן לומדים האותיות נותנים עי״ז חיות באותיות התוה״ק, ואלו שלומדים על התלמידים בלי הנקודות בלי קמץ ופתח מסלקים החיות ח״ו מהאותיות הקודש, ואירע בשנה ההוא (שנת תרל״ג) המגיפה רח״ל, ואמר שדבר ברור אצלו שהמגיפה הוא בשביל חטא הזה שנתחדש אז, שהשי״ת מעניש מדה כנגד מדה, הם מסלקים החיות מאותיות הקדושות לכן לוקה ה׳ מהם החיות רח״ל.

ובס׳ משכיל אל דל מהרה״ק רבי הלל מקאלאמיי זי״ע כתב שדרך המתחדשים מביא את נערי בני ישראל לאפיקורסות ממש, עיי״ש.

וידוע מהגה״ק רבי שאול בראך אב״ד קאשוי זצ״ל שהירבה לעורר כנגד דרך זה, ובספרו בהיות הבוקר (פ׳ וישלח, אות כ״ח) כתב וז״ל: והנה ההזירו הצדיקים לבל ילמדו הא״ב עם הילד בלשונות האומות אָ בָ, וכתבו דלשונות העמים אין להם מילוי רק הברה אחת, אבל בלשוננו הקדושה אל״ף יש בו מילוי יותר מעיקר האות, וכתבו דהטעם על פי מ״ש בזוהר חדש (דף ק״ג) דקל אחר אסתרס ולא עביד פירין, ומקור הלשונות מעבודה זרה. ואני מצאתי מפורש כדבריו שמקור לשונות העמים היא מעבודה זרה, שכן איתא בתנא דבי אליהו רבה (פרק כ״ג) במצרים כרתו יחד שלא יניחו לשון בית יעקב אביהם, ושלא ילמדו לשון מצרים מפני דרכי עבודה זרה, עיי״ש באריכות.

ובספרו אבות על בנים (עמ״ס אבות, פ״ה אות י״ז ואות י״ח) כתב וז״ל: וכבר הזהירו הצדיקים שלא ללמד עברי לתינוק ע״ד לשונות הגוים רק ללמדו אל״ף בי״ת עם המילוי, ובזה פירשתי ענין יקר בתהלים (קכ,ה) שמתאונן על שאנו שרויים בן האומות, ואמר אויה לי כי גרתי משך שכנתי עם אהלי קדר, והתחיל הצילה נפשי משפת שקר, ושלא תאמר מנין לך ששפת לשון הקודש אמת ושאר לשונות שקר, לזה אמר מה יתן לך ומה יוסי״ף לך לשון רמיה, הלא אין להם מילוי ואין מוסיפין כלום משא״כ בלשון הקודש. עוד אמרתי על דרך זה שהזהירו הצדיקים ללמד עם הילדים האותיות עם הנקודות קמ״ץ א׳ ולא יאמר אָ, וזהו סימן לקדושת הלשון שמוסיפין בו נקודות וטעמים משא״כ בשאר לשונות, וז״ש מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה, הכי יש לכם נקודות וטעמים, עיי״ש. [וע״ עוד בספרו גבעת שאול (פ׳ משפטים, אות פ״ט) מה שכתב בזה].

12 ידוע ומפורסם שבשנת תקע״ג פרצה מלחמה גדולה בין מדינת פראנקרייך בראשות נאפאליאן, למדינת רוסלאנד בראשות הצאר ניקאלייא, ובדבר הזה היה מחלוקת בין דעות הצדיקים הקדושים, כי הרה״ק מלובלין זי״ע והרה״ק מרימאנוב זי״ע והרה״ק מקאזניץ זי״ע (אשר כידוע שלשתם נסתלקו באותו שנה) שהיו מבין הצדיקים שהשתוקקו לקרב קץ הגאולה ולהחיש פעמי המשיח, ולזה אף שראו שעל ידי הנצחון יבואו צרות רבות ורעות על בני ישראל ודמם יישפך כמים רח״ל, אולם לא שתו לבם לזאת, אלא רצו בכל לבם ונפשם לקרב קץ הימין, וקיוו בנפשם שכעת הוא שעת הכושר לזכות לגאולת עולמים, ולכן רצו שנאפאליאן ינצח במלחמתו נגד מדינת רוסלאנד.

אולם דעת הרבה צדיקים היו שראו שע״ז יבואו צרות רבות ורעות על ישראל ודמם יישפך כמים רח״ל, והרה״ק מרימאנוב שרצה בכל כוחו להחיש ביאת המשיח ואמר: עם זאל זיך גיסן בלוט פון פריסטיק ביז רימאנוב און משיח זאל קומען, ותמך בכל עוז בנצחונו של נאפאליאן.

ובקצרה נציג כפי שמתואר בספרי קורי הדורות מתואר שנאפאליאן החל את רעיון "המהפיכה הצרפתית" בשנת תקמ״ח וחיסל שלטון המלכים בצרפת, והנהיג שלטון שווה זכיות לכל אוכלוסיה, וכך התחיל בכיבוש כל המדינות השכינות, בשנת תקנ״ו מדינת איטליא ועגלאנד, בשנת תקנ״ח מדינת מצרים, בשנת תקנ״ט הגיע לארץ ישראל (שם נפגש כידוע עם הרה״ק מהר״ן מברעסלעוו זי״ע) אבל שם נכשל בכיבושו, וכך המשיך לכבוש מדינות רבות, עד בשנת תקע״ו נחל כשלונו במדינת רוסלאנד והודח מנשיאותו.

13 עי׳ בדרכי חיים ושלום (מנהגי יום השבת, עמ׳ קמ״ד) מש״כ בענין זה: בעת המלחמה הגדולה מלחמת נאפאליאן מלכות צרפת עם מלכות רוסלאנד, אז ראו רבותינו שלשה אבות העולם, ה״ה הגה״ק המגיד מקאזשניץ והגה״ק החוזה מלובלין, והגה״ק הרבי רמ״מ מרימאנוב שהמלחמה הזאת הוא שעת הכושר לגאולה שלימה, ובקשו והתפללו לה׳ שיהי׳ נאפאליאן גוג ומגוג ושיצליח במלחמתו נגד רוסלאנד, והגה״ק הרבי ר׳ שניאור זלמן זי״ע בעל שו״ע התניא היה מתפלל לשלום רוסלאנד שיצליח הקיסר אלכסנדר ואמר

*

ווען ס׳איז געווען די מלחמה פון נאפאליאן, איז געווען א מחלוקה דער רבי ר׳ מענדעלע מיטן תניא,[12] **רבי ר׳ מענדעלע האט זיך געגרייט ראש השנה מיט תקיעת שופר, און ער האט געוואלט נאפאליאן זאל זיגן, און דער תניא האט געוואלט אז דער רוסישער צאר זאל זיגן, און דער תניא האט זיך מקדים געווען מיט תקיעת שופר, האט ער עס דעמאלטס ערלעדיגט.**[13]

שאם תגבר יד הצרפתים יתרבה האפיקורסות בישראל, וכתב כן במכתבו כזה: ביום א׳ דר״ה קודם מוסף הראו לי אם ינצח באנפארט״י שר חיל צרפת יתרבה העושר בישראל ויורם קרן ישראל אבל יתפרדו ויתרחקו לבן של ישראל לאביהם שבשמים", ע״כ.

14 עי׳ בדרכי חיים ושלום (שם) וז״ל: אבל השלשה גדולי צדיקים הנ״ל התאחדו בזה בשיטה אחת שיצליח נאפאליאן ולהביא את הקץ, והמשיכו אצלם כל גדולי תלמידי הרבי ר׳ אלימלך זי״ע בעל נועם אלימלך לעבודתם שיעמדו לימינם, והגה״ק מוהרמ״מ מרימאנאוו בערב פסח שנה ההוא בשעת אפיית המצות התעצם מאוד על אדודות הדבר הזה ואז השכיל נאפאליאן והצליח בכל אשר פנה, והרה״ק מוהר״נ מראפשיץ תלמידו ראה שבאו אל רבו הקדוש הרמ״מ הרבה מבני ישראל שהיה עובדים אצל המלכות בין אנשי הצבא, והיה ביניהם אבות של כמה בנים והרב שולחם מפניו בלתי שמוע בקשתם ושיחתם, והרה״ק מראפשיץ נכמרו רחמיו על אנשי ישראל בעלי בנים הנ״ל, ובכן הרהיב עוז בקדושתו לשאול את רבו הקדוש, ועין ויאמר לו מורי ורבי הלא עומדים לפניכם אנשים אשר להם לב נשבר ונדכה הטה נא אזנך ושמע אל בקשתם ובכייתם ממר נפשם וירחם נא על כמה חללים שנפלו בחרב, ונשאר הרב משתומם כשעה חדא והשיב לו בעוז קדושתו כהנה וכהנה תאכל חרב וילכו עד ארכבותיהם בדם ובלבד שיהי׳ הקץ וזה עיקר אהבת ישראל אהבה אמיתית שכולם יבואו לתיקון הגמור וישובו הנה בקרב עם ישועות כלל ישראל בגאולה שלימה. ובראשית שנת תקע״ד ביום כיפור קודם מוסף אמר הגה״ק מהרמ״מ מרימאנאוו לתלמידו הגה״ק מוהר״נ מראפשיץ בהיותו הש״ץ שיכוין בתפלה שיצליח נאפאליאן, אבל הרה״ק מוהר״נ לא הסכים להצלחתו, וכשהתפלל לפני העמוד במקום שהיה צריך לנגן היה בוכה, ובמקום שהיה צריך לבכות היה מנגן [אל יפלא נא בעיני הקורא ואל יחשוב ח״ו מחשבת פיגול על קדושי עליונים כאלה, כי הם ומחשבותיהם ומעשיהם למעלה מהשגתינו ואין מבין דרכם, רק זהו העמדתי בזה דברים כהווייתן],

ובמוצאי יום הקדוש התרעם הרבי מוהרמ״מ מרימאנאוו מדוע הפך כל הסדר היפך רצונו בזה, וסיים הרבי מוהרמ״מ מרימאנאוו אין לי לעשות עוד כלל בעולם השפל ומוכרח אני להסתלק, והרבי ר׳ נפתלי היה מפחד אז להשאר שם מהקפדת רבו, ומיד אחר יום הקדוש נסע ללובלין שיראה לפעול ההיפוך, ואמר לו הרבי מלובלין שאין זה דרכו ויסע לקאזשניץ, ונסע לקאזשניץ על שב״ק פרשת יתרו והיה המגיד הקדוש בעש״ק בהמקוה, והלך הגה״ק מוהר״נ ושכב על מטתו, וכשבא המגיד מהמקוה ורצה לשכב על מטתו, לא הניחו עד שהיה מוכרח להבטיח לו למלאות מבוקשו, ובליל שבת קודש בהגיע המגיד למזמור שיר ליום השבת אמר "הנה אומרים שהצרפתים עברו ממסקוי בערזינא, ואנחנו אומרים להשמדם עדי עד ואתה מרום לעולם ה׳ וכו׳, ולמחרתו בקריאת התורה בפסוק "נבול תבול" אמר "נאפאליאן תפול", ובכן הכריע הרה״ק מראפשיץ את דעת המגיד הק׳ לדעתו.

15 עי׳ בקונטרס ימות המשיח מהגה״ק המנחת אלעזר (אות ד׳) שמביא מה ששמע מהרה״ק משינאווא ששמעו בשם חותנו הרה״ק הארי׳ דבי עילאי זי״ע שהיה מגדולי תלמידי הרבי מלובלין זי״ע, והמעשה היה, שבאותו התקופה שהארץ רעשה ממלחמת נאפאליאן וניקאליי אשר כידוע הצדיקים נתווכחו ביניהם האם יש להתפלל שע״י מלחמה זו יהיה חבלי משיח ומלחמת גוג ומגוג, ובנ״י יגאלו מגלותם, או שעדיין יש להמתין ולא להחיש עת פדיון.

דער קאזשניצער מגיד האט געזאגט נאפאליאן תפול.[14] **אבער דער רבי ר׳ מענדעלע האט נישט אזוי געהאלטן, נאר אז נאפאליאן זאל זיגן.**[15]

כל הזכויות שמורות ©

נאפאליאן איז דעמאלטס געקומען מיט ליבעראלע מיינונגען, אזוי ווי אמעריקא היינט, דעמאקראצי, און דער תניא האט פון דעם מורא געהאט, ער האט געזאגט אז דער רוסישער קייסער וועט זיגן ווען זיין שוועך פאר אידן בגשמיות, ס׳וועט אבער זיין גוט ברוחניות, און אז דער פראנצויז וועט זיגן וועט זיין גוט בגשמיות, אבער ער האט זייער מורא געהאט פון די ווינטן וואס וועלן זייער שאדן פאר רוחניות, וועגן דעם האט דער תניא מיטגעהאלטן מיטן צאר.[16]

*

פונקט האב איך געזהען א אינטערסאנטן לשון פונעם רבי ר׳ מענדעלע פון רימנוב אין פרשת האזינו, ער זאגט אזוי: "כל אדם מישראל כשעובר עבירה, הוא בורא לעצמו שבעים אומות, המצירים לו, והמעיקים לו", יעדער איד ווען ער טוט ח"ו אן עבירה באשאפט ער זיבעציג אומות וואס טשעפענען אים, "והם אינן נותנין לנו תלוי ראש, לעלות אל מזבח ה׳ ההרוס", זאגט ער וויטער, "ודבר זה הוא אמת ויציב גמור, כמו שהייתי רואה אותו למראה עינים", איך זעה עס מיט די איגענע אויגן. א פחד פון א לשון, ער זעהט ווען א איד טוט א עבירה ווי עס באגלייטן אים די זיבעציג אומות... און ער פירט דארט אויס אז מיט די ד׳ מינים קען מען זיי מכניע זיין...[17]

*

דער ראפשיצער רב איז געגאנגען צו תשליך, און דער רבי ר׳ מענדעלע (הרה"ק רבי ר׳ מענדעלע מרימנוב ז"ל) איז צוריק געקומען פון תשליך, און זיי האבן זיך באגעגנט אויפן וועג, און דער רבי ר׳ מענדעלע האט געפרעגט דעם ראפשיצער רב וואו ער גייט, זאגט ער אז ער גייט אויפהייבן דעם רבינ׳ס עבירות, דעם רבינ׳ס עבירות איז ביי אים מצוות, דאס וואס דער רבי האט אוועק געווארפן איז ביי אים מצוות.

*

דער רבי ר׳ מענדעלע (הרה"ק מרימאנוב זי"ע) האט געזאגט מ׳זאל אים מאכן א פענסטער אינעם אוהל, ווייל ער וויל אכטונג געבן אויף די שטאט.[18]

*

דער דברי חיים מיטן ייטב לב זענען געווען אין רימאנוב אויפן יארצייט פונעם רבי ר׳ מענדעלע (י"ט אייר)... און דארט זענען געווען די תלמידים פון רבי׳ן פון לובלין, די גרויסע חבריא, רבי שמעון יערוסלאבער, און דער ראפשיצער רב, און דער דברי חיים מיטן ייטב לב זענען נאך געווען יונגעלייט, זייענדיג דארט האט זיך איינער אנגערופן ׳אלן די צוויי יונגעלייט (הדברי חיים והייטב לב) זאלן שטעלן "מעד", וועט מען זיי אויך אריינעמען אין די חבריא׳, האבן זיי געשטעלט ׳מעד׳, און מ׳האט זיי אריינגענומען אין די חבריא.

איינס פון די זאכן וואס די חבריא האט געהאט אפגעמאכט צווישן זיך, אז ווען עס קומט א זמן פאר איינעם זאל אוועק גיין פון דעם עולם, דארפן אלע נשמות פונעם עולם האמת אקעגן גיין די נשמה פון דעם וואס געזעגנט זיך יעצט פון דעם עולם, און דער ייטב לב האט געזאגט פאר׳ן הסתלקות אז ער האט געמאכט דאס בעסטע געשעפט פון אלע אין די חבריא, ווייל ער איז דער לעצטער גיבור פון די חבריא, און צו אים וועלן אלע קומען (כי גם מרן הדברי חיים שהי׳ מן הצעירים, נסתלק ביום כ"ה ניסן תרל"ו, ומרן הייטב לב נסתלק ביום ו׳ אלול תרמ"ג).[19]

והרה"ק מלובלין שלח שליח לבקש את הרה"ק הרמ"מ מרמאנוב שיבוא לשבות אצלו ה׳ שבתים, כדי שיתמשך לו שם ה׳ חלקי הנשמה השייך למשיח צדקנו, וע"ז יתעלו לתיקון עולם, והרבי מלובלין נתן מקום דירה להרה"ק מרימאנוב סמוך לביתו, כדי שיוכל להמתיק סוד עמו בכל עת הצורך, ובליל שבת הראשון שבא הרה"ק מרימאנוב לשולחנו הטהור של הרבי מלובלין, ראה שאנשים עוסקין בדיבור ובשיחות, ואצל הרה"ק מרימאנוב היה המנהג בביתו שהמסובין על שולחנו היו יושבין בפחד גדול מפני אימת רבם, והשולחן היה בבחינת פחד יצחק, עד שלא שמעו אפי׳ קול דממה דקה, והיו יכולין לשמוע קול צפצוף הנרות שדולקין, משא"כ אצל הרבי מלובלין שהראה פנים מסבירות להמסובין בשיחות קדושות, והיה מותר לדבר שם, והרה"ק מרימאנוב לא היה יכול לסבול הדיבור בשב"ק אצל השולחן שם, ולכן הטיל אימה על כל העולם, עד שנתייראו לדבר אפילו דיבור אחד, והרה"ק מלובלין שאל אותו איך אפשר להטיל כ"כ אימה ופחד על המסובין.

ובשב"ק בבוקר בעת סעודת שחרית כשהגיע הרה"ק מרימאנוב ראה שהחלות מכוסות במפה, אז הסיר המפה מעל החלות, ומזה היה נראה שנעשה כעין פירוד לבבות בין ב׳ הצדיקים, ואח"כ במוצש"ק נתחרט הרה"ק מרימאנוב על שהורה הלכה בקול נגד הרבי מלובלין, והלך לפייסו בהכנעה גדולה, ובשבת השניה נחלה הרה"ק מרימאנוב ולא היה יכול ללכת לשולחנו של הרה"ק מלובלין, ואז הבינו שיד הסט"א באמצע שעושה כל טצדקאות שבעולם כדי שיתפרדו החבילה, ולא יוכלו לפעול את אשר החלו לעשות, ואכן הרה"ק מרימאנוב נפרד מהרבי מלובלין והלך לדרכו, עיי"ש.

16 עי׳ מ"ש מהר רביה"ק ז"ל בדברי יואל (לשמוה"ת, עמ׳ תשז) לבאר בזה מאמר חז"ל בתפילות האמוראים (ברכות טז:) שתשים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה, ופירשיז"ל בפמליא של מעלה בחבורת שרי האומות שכשהשרים של מעלה יש תגר ביניהם תיכף יש קטטה בין האומות וכו׳, ופמליא של מטה בחבורת החכמים עכ"ד רשיז"ל. כנראה מזה דבעיקר המלחמה אין לשרי הצבאות שלמטה שום דעה מכרעת כלל, דכל עיקר המלחמה מתנהלת רק עפ"י השרים למעלה. ואפ"ל דהנך תרתי מ"ש בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה דהיינו חבורת החכמים הא בהא תליין, דעיקר הנהגת שרי מעלה תלוי בדעתן של חבורת החכמים דלמטה בעוה"ז דכאשר גוזרים הם כן יקום, וכענין הפלוגתא הידוע שהיתה בין הצדיקים בדורות שלפנינו בשעת מלחמת נאפאליאן מלך צרפת, שהרה"ק רבי ר׳ מענדעלע מרימאנאו זי"ע היה סובר שנאפאליאן צריך לנצח, והרה"ק מראפשיץ ושאר צדיקים היה דעתם להיפך, ולא יכלו להסכים כולם לדיעה אחת, וכאשר גזרו אומר בחבורת החכמים כן קיימו למעלה כנודע. הרי דהנהגת הפמליא של מעלה דהיינו שרי האומות תלוי׳ בגזירת חבורת החכמים שבעוה"ז, וע"כ התפלל שתשים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה, עכתודה"ק.

17 וז"ל שם: ועל כן אנו נוטלין הארבעה מינים הללו ונלחמים בהם עם כל המקטריגים והמעיקים, שד׳ מינים האלו הם הכלי זיין שלנו, ובהם מוליך ומביא מעלה ומוריד (סוכה מז:), שכל מקום שיש שם מקטרג ומסטין על ישראל כולם יפלו תחת רגלינו ולא יוכלו קום, ועל כן אנו שמחים בחג הזה בד׳ מינים הללו, ומקלסים להבורא ית"ש שנתן לנו שכל הזה איך לנער כל רשעי ארץ, ובזמן שביהמ"ק היה קיים היו מקריבים שבעים פרים להכניעם, ועכשיו שחרב בהמ"ק אנו קורין בתורה מצוותן ונשלמה פרים שפתינו, ועל כן יש בשירה הזאת שבעים שיטין, ונאמרו בה דברים שאינם מהוגנין כמו אשר חלב זבחימו יאכלו וגו׳ ותגבורת אויבי השם, ולבסוף אמר אשיב נקם לצרי וגו׳, ואמר ראו עתה כי אני וגו׳ אני אמית ואחיה וגו׳, שבזה הפסוק מרומזים כל דרכי התשובה למעיין בה, ובעבור זה כותבין השירה הזאת אריח על גבי אריח ולבינה ע"ג לבינה, שלא תהא תקומה למפלתן (מגילה טז:), וישראל עושה חיל.

18 וע׳ בס׳ אלה מסעי, שכאשר סיפר מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל סיפור זה בהיותו על אם הדרך לעיר רימאנוב בשנת תשנ"ב לפ"ק, שאל אחד החסידים את רבינו, וכי לא יכול הרבי ר׳ מענדלע להשגיח על העיר בלי חלון שבאוהל, השיב רבינו ואמר, שהחלון לא ציוה לעשות בעדו, אלא בעד אנשי העיר שיזכרו תמיד שעינו פקוחה בכל עת על מעשיהם.

19 מענין זה יש להעתיק את דברי הספר מבשר טוב שמעיד סדר ישיבת הצדיקים אשר הושיב הרה"ק רבי הירש מרימאנוב זי"ע אשר הוא ראה סדר זה בעצמו מדי שנה בשנה, וזה לשונו שם: בש"ק בעת אשר התאספו ראשי הדור על היארצייט של הרה"ק רמ"מ זצ"ל ושבתו כולם שבתם בצל כ"ק אדמו"ר וראו עיני סנהדריא קדושה כשתלי זיתים סביב לשולחנו ואשא את שמותם על שפתי, סדר השולחן הושיב אדמו"ר בראש את שני המאורות הגדולים זקנים שבדור הא׳ ה"ה סבא קדישא רבי ר׳ שמעון מיערסלוב זלל"ה ועל ימינו ה"ה סב"ק רבי ר׳ ישיע׳ אשר מראפשיטץ זללה"ה ולאורך השולחן הפונה לכותל מזרח בפאת השולחן הושיב את הרה"ק מו"ה רבי ר׳ נפתלי מליזענסק נכד מאורן של ישראל בעל נועם אלימלך זללה"ה ואחריו את הרה"ק מו"ה רבי ר׳ אליעזר מדזיקוב ואחריו ישב הרה"ק הגאון מוה"ר שלום מקאמינקא זללה"ה ואצלו הושיב הרב הגדול והקדוש הגאון מוה"ר חיים האלברשטאם זללה"ה האבד"ק צאנז, ובצד השני הפונה ימה בפאת השולחן ישב אדמו"ר זצ"ל ואצלו הושיב את הרה"ק מוה"ר משה מסאמבור זלל"ה בעמח"ס תפילה למשה ששבת שם פעם אחת, ובשנה השנית ישב על מקומו בנו הרה"ק מראזלע זללה"ה חותנו של הרה"ק מוה"ר יחזקאל שרגא אבד"ק שינעווע זללה"ה ואחריו ישב הרה"ק מגיד ישרים דק׳ גריידוג ואחריו הרה"ק רבי זאנוויל מליטאווסק זצ"ל, ואחריהם מצד זה ומצד זה ישבו זרע קודש בני הרה"ק מראפשיטץ, בני הרה"ק מדזיקוב והרה"ק מה"ו פנחס אלימלך מזבארוב זצ"ל והרה"ק מו"ה אלימלך מרודניק זצ"ל נכדי בעל נועם אלימלך, כולם ישבו מעוטפין לבנים כמלאכי צבאות, את אלו ראתה עיני מדי שנה בשנה בצוותא חדא בבואם על היאצ"ט של הרה"ק מוהרמ"מ זללה"ה.

כל הזכויות שמורות ©